

Examen VMBO-KB

2015

tijdvak 2
dinsdag 16 juni
13.30 - 15.30 uur

aardrijkskunde CSE KB

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 43 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 55 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Weer en klimaat

bron 1

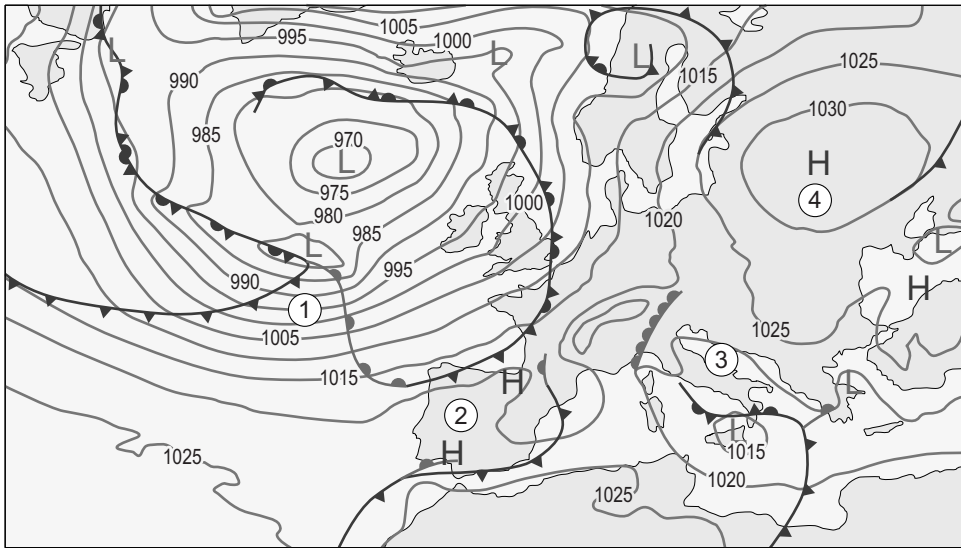
Beachvolleybal

- 1p 1 Het volleybalteam van Janny en Samira gaat in juli een week naar Barcelona in Spanje voor een beachvolleybaltoernooi. Met welke natuurlijke elementen moeten de volleybalsters, in vergelijking met Nederland, rekening houden als ze gaan sporten op het strand in Barcelona?
- A gelijke zonkracht en gelijke uv-straling als in Nederland
 - B hogere zonkracht en hogere uv-straling dan in Nederland
 - C hogere zonkracht en lagere uv-straling dan in Nederland
 - D lagere zonkracht en lagere uv-straling dan in Nederland

bron 2

Weerkaart, luchtdruk Europa, 1 januari 2014

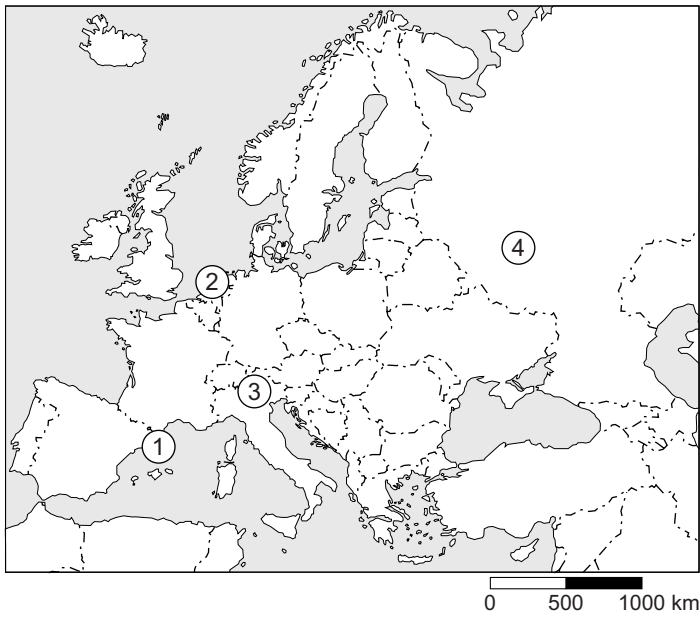

Legenda:

—▲— koudefront —◐— warmtefront —1020— luchtdruk L lagedrukgebied H hogedrukgebied

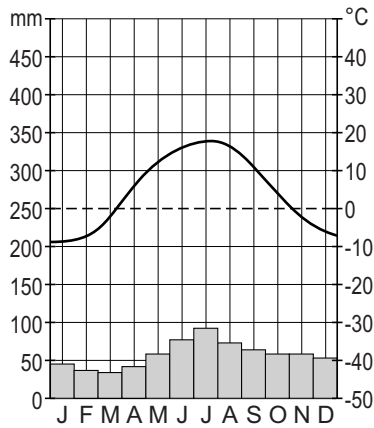
- 1p 2 Bij welk cijfer in bron 2 is de windkracht het hoogst?
- A bij cijfer 1
 - B bij cijfer 2
 - C bij cijfer 3
 - D bij cijfer 4

bron 3
Europa

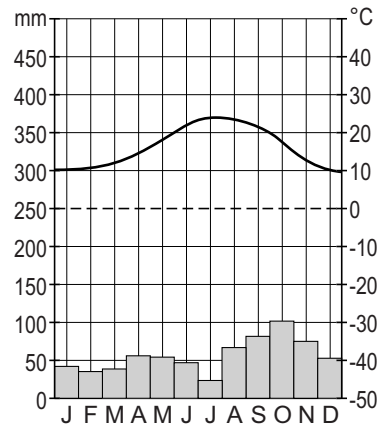

bron 4
Vier klimaatgrafieken

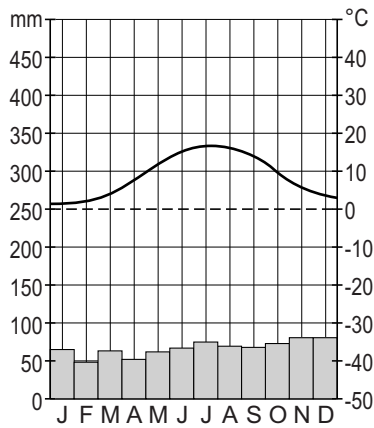
grafiek P

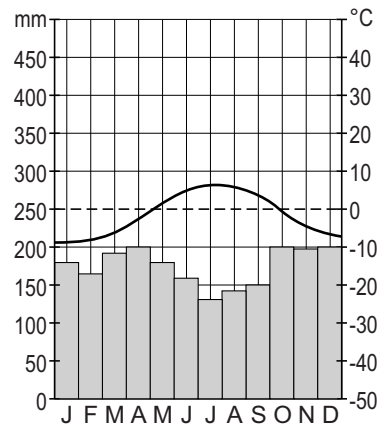
grafiek Q

grafiek R

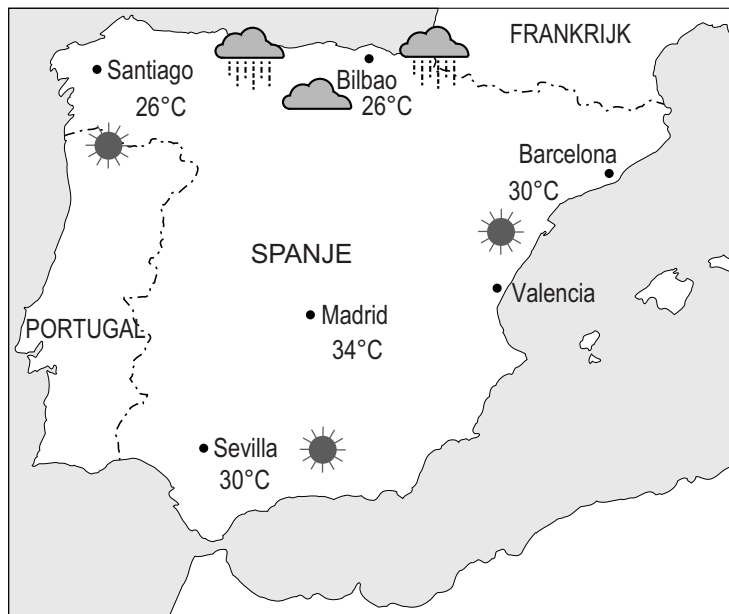
grafiek S

- 2p 3 Op de kaart in bron 3 staan vier plaatsen in Europa aangegeven met de cijfers 1, 2, 3 en 4.
De vier klimaatgrafieken in bron 4 horen bij die plaatsen.
→ Neem de cijfers 1, 2, 3 en 4 uit de kaart van bron 3 over op het antwoordblad en zet de letter (P, Q, R of S) van de bijbehorende klimaatgrafiek erachter.

bron 5

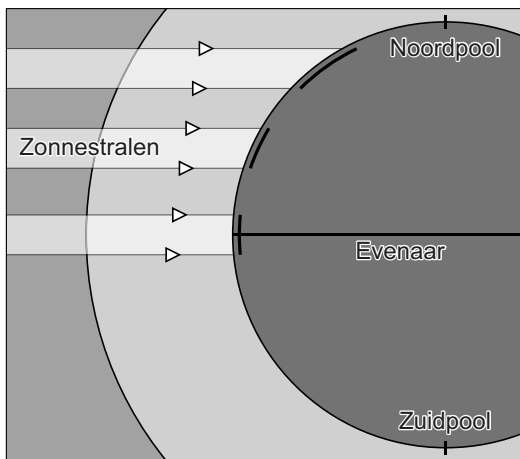
Weerkaart Spanje, 24 juli 2013

- 2p 4 Bron 5 laat een kaart zien met de weersverwachting voor Spanje op 24 juli 2013.
→ Schrijf het bijbehorende weerbericht voor **Noord**-Spanje met daarin drie weerskenmerken die zijn af te lezen uit bron 5.

bron 6

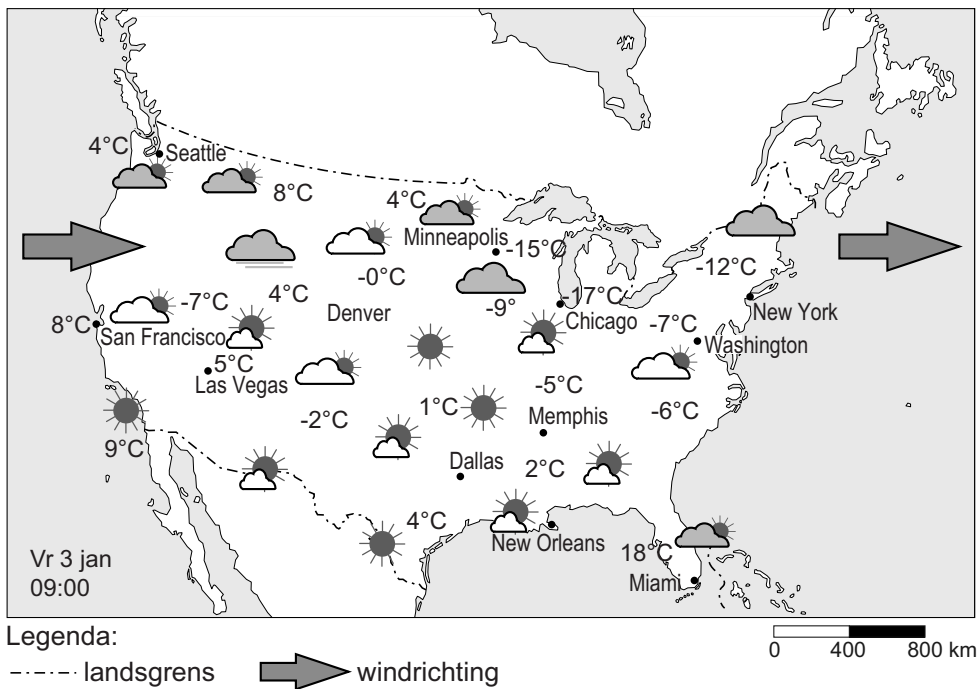
De invalshoek van de zonnestralen op aarde

- 2p **5** Spanje ligt op lagere breedte dan Nederland.
→ Geef met behulp van bron 6 nog twee oorzaken waardoor Spanje een warmer klimaat heeft dan Nederland.
- 1p **6** Stel dat het in Spanje evenveel zou regenen als in Nederland, dan zou er in Spanje toch minder nuttige neerslag overblijven dan in Nederland.
→ Geef hiervan de natuurlijke oorzaak.
- 1p **7** Delen van Spanje hebben een mediterraan klimaat.
Welke kenmerken horen bij een mediterraan klimaat?
- A grote verschillen tussen zomer- en wintertemperatuur, neerslag in alle jaargetijden
 - B koele zomers, zachte winters, neerslag in alle jaargetijden
 - C koude zomers, zeer koude winters, neerslag vooral in de vorm van sneeuw
 - D warme droge zomers, zachte winters, neerslag vooral in de winter

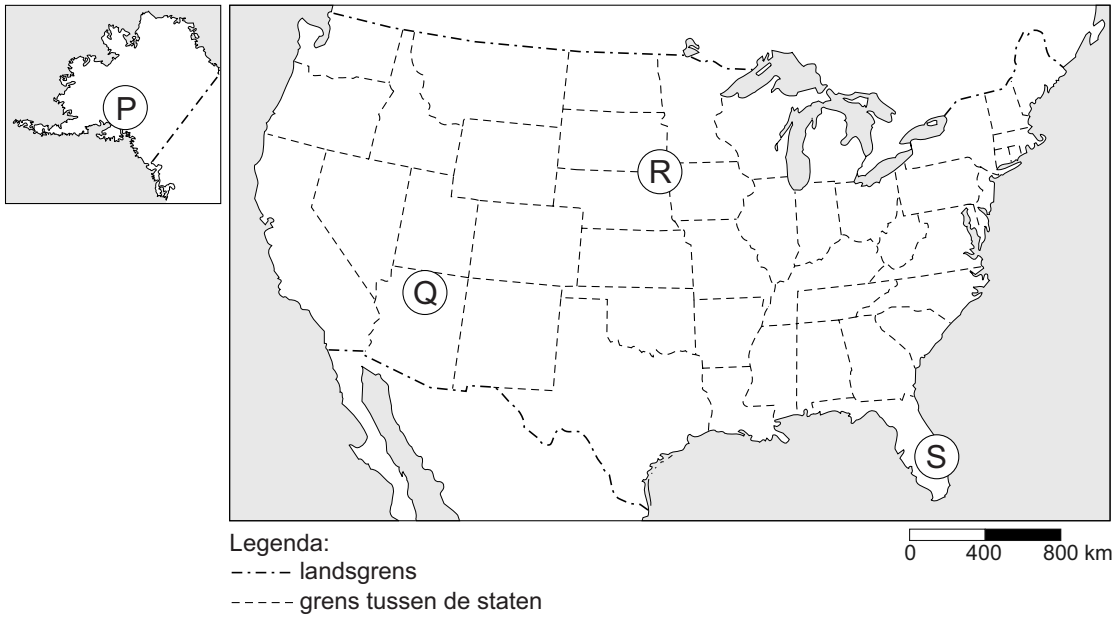
bron 7

Weerkaart de Verenigde Staten, 3 januari 2014

- 1p 8 De weerkaart van bron 7 toont het verschil in temperatuur tussen plaatsen aan de oostkust en de westkust van de Verenigde Staten. → Geef met behulp van bron 7 de oorzaak van het verschil in temperatuur tussen de oostkust en de westkust bij plaatsen op dezelfde breedte.
- 1p 9 Welk klimaat in de Verenigde Staten heeft het grootste verschil tussen zomertemperatuur en de wintertemperatuur?
- A het hooggebergteklimaat
 - B het landklimaat
 - C het mediterraan klimaat
 - D het toendraklimaat

bron 8
De Verenigde Staten

bron 9
Landschappen en vegetatie in de Verenigde Staten

foto 1

foto 2

foto 3

foto 4

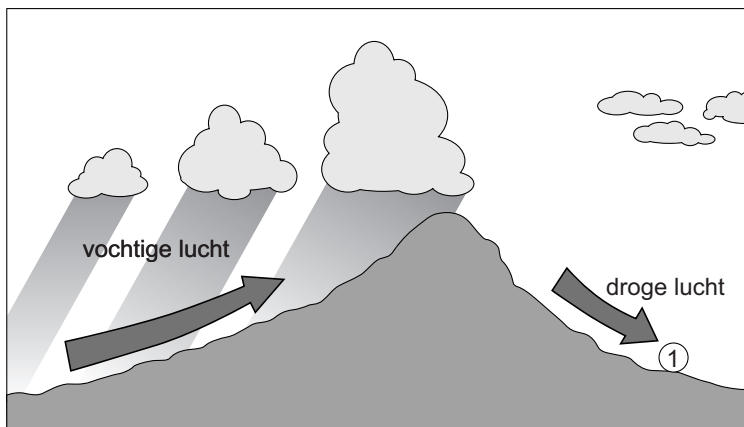

- 2p 10 Neem de letters P, Q, R en S uit de kaart van bron 8 over op het antwoordblad en zet het cijfer (1, 2, 3 of 4) van de bijbehorende foto van bron 9 erachter.

- 1p 11 Over weer en klimaat worden vier uitspraken gedaan.
Uitspraak 1: In een hogedrukgebied daalt de lucht.
Uitspraak 2: Wind verplaatst zich van een hogedrukgebied naar een lagedrukgebied.
Uitspraak 3: Door de draaiing van de aarde heeft de wind op het noordelijk halfrond een afwijking naar rechts.
Uitspraak 4: In een hogedrukgebied valt meer neerslag dan in een lagedrukgebied.
Wat is juist?
A Alleen uitspraak 1 en 2 zijn juist.
B Alleen uitspraak 2 en 3 zijn juist.
C Alleen uitspraak 1, 2 en 3 zijn juist.
D Alle vier de uitspraken zijn juist.
- 1p 12 In Alaska is het gemiddeld kouder dan in de rest van de Verenigde Staten.
Welke klimaatfactor is hiervan de belangrijkste oorzaak?
A de aanvoer van warmte en kou van elders door wind en water
B de afstand tot de zee
C de breedteligging
D de hoogteligging

bron 10

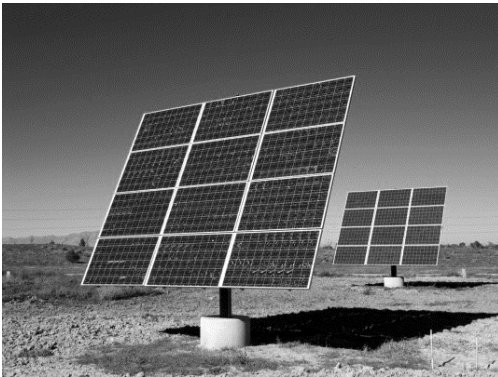
Doorsnede van de Sierra Nevada

- 2p 13 De Sierra Nevada in het westen van de Verenigde Staten is een voorbeeld van een gebergte waar de situatie zoals in bron 10 voorkomt.
→ Hoe heet de zijde van de berg bij cijfer 1?
→ Welke vegetatiezone vinden we bij cijfer 1?

bron 11

Zonnepanelen, Utah, Verenigde Staten

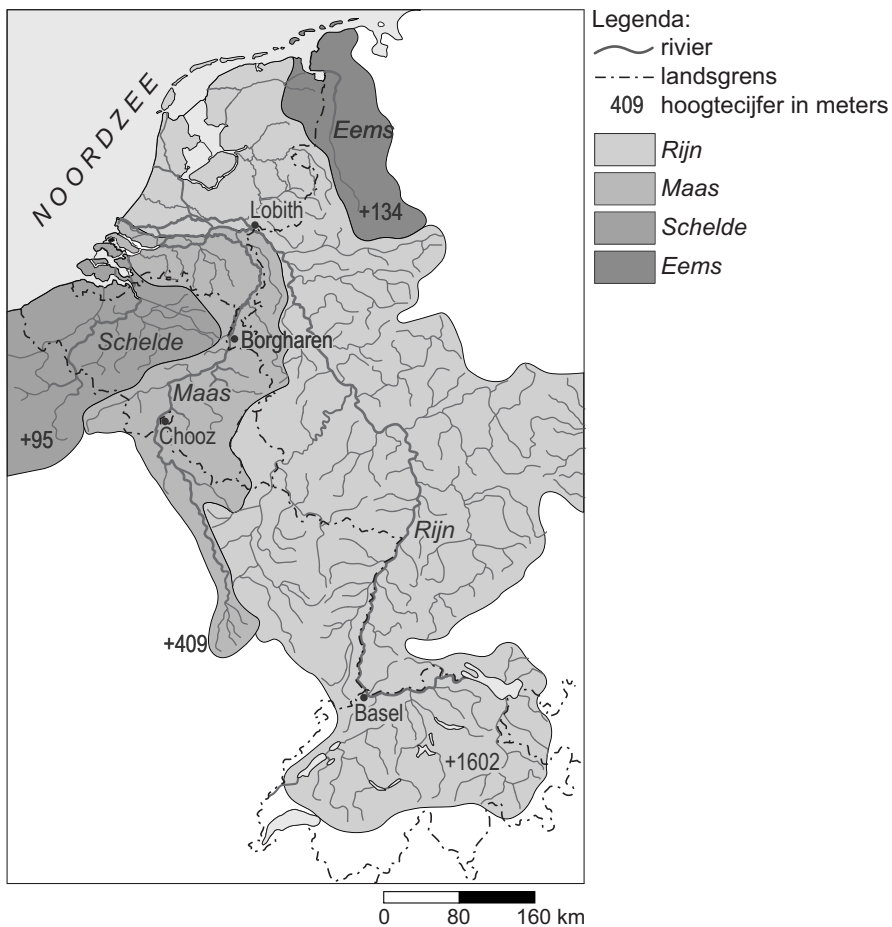

- 1p 14 Geef een argument waarom het gebruik van zonne-energie (zie bron 11) goed past in het beleid van de Verenigde Staten om het versterkte broeikas effect aan te pakken.

Water

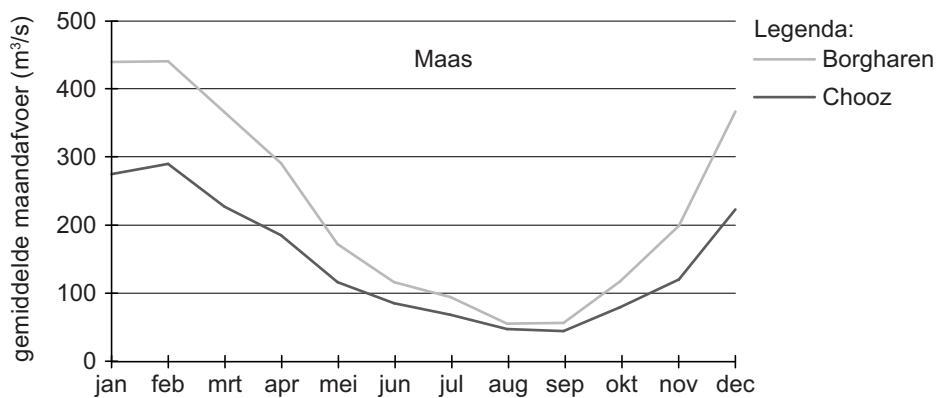
bron 12

Stroomgebieden van internationale rivieren

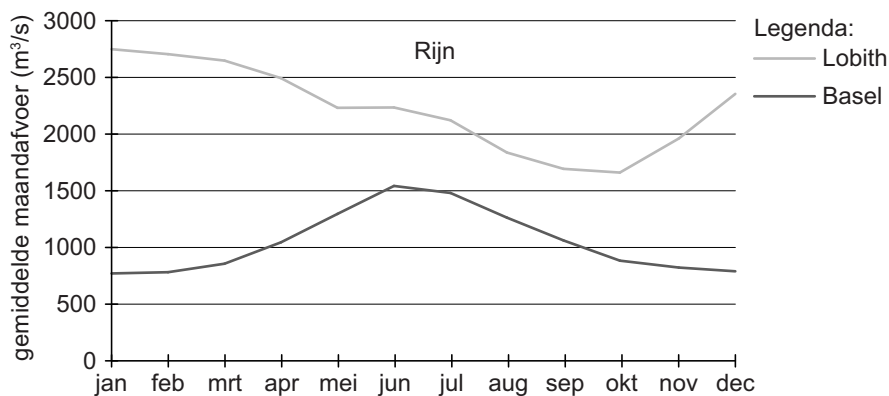

bron 13

Gemiddelde maandafvoer van de Maas

bron 14

Gemiddelde maandafvoer van de Rijn

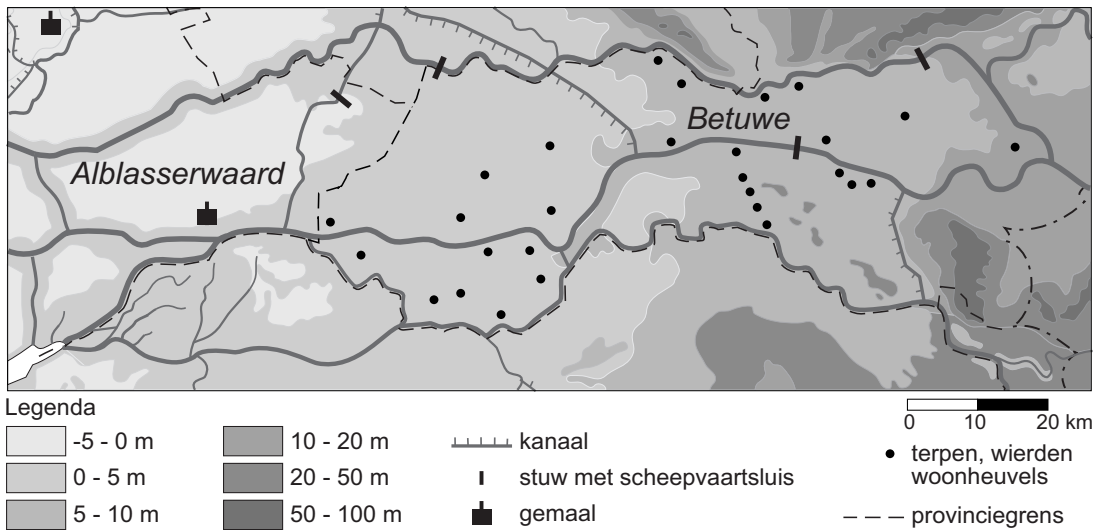

1p 15 Zie bron 12, 13 en 14.

Nederland maakt deel uit van de stroomgebieden van de Maas en de Rijn. Achter welke letter staan de juiste gegevens over de Maas en de Rijn?

	de Maas	de Rijn
A	<ul style="list-style-type: none"> – een gemengde rivier – Het debiet is lager dan dat van de Rijn. 	<ul style="list-style-type: none"> – een regenrivier – Het debiet is hoger dan dat van de Maas.
B	<ul style="list-style-type: none"> – een regenrivier – Het debiet is hoger dan dat van de Rijn. 	<ul style="list-style-type: none"> – een gemengde rivier – Het debiet is lager dan dat van de Maas.
C	<ul style="list-style-type: none"> – een gemengde rivier – De bron ligt lager dan 500 meter. 	<ul style="list-style-type: none"> – een regenrivier – De bron ligt hoger dan 1500 meter.
D	<ul style="list-style-type: none"> – een regenrivier – De bron ligt lager dan 500 meter. 	<ul style="list-style-type: none"> – een gemengde rivier – De bron ligt hoger dan 1500 meter.

bron 15
Nederland, reliëf

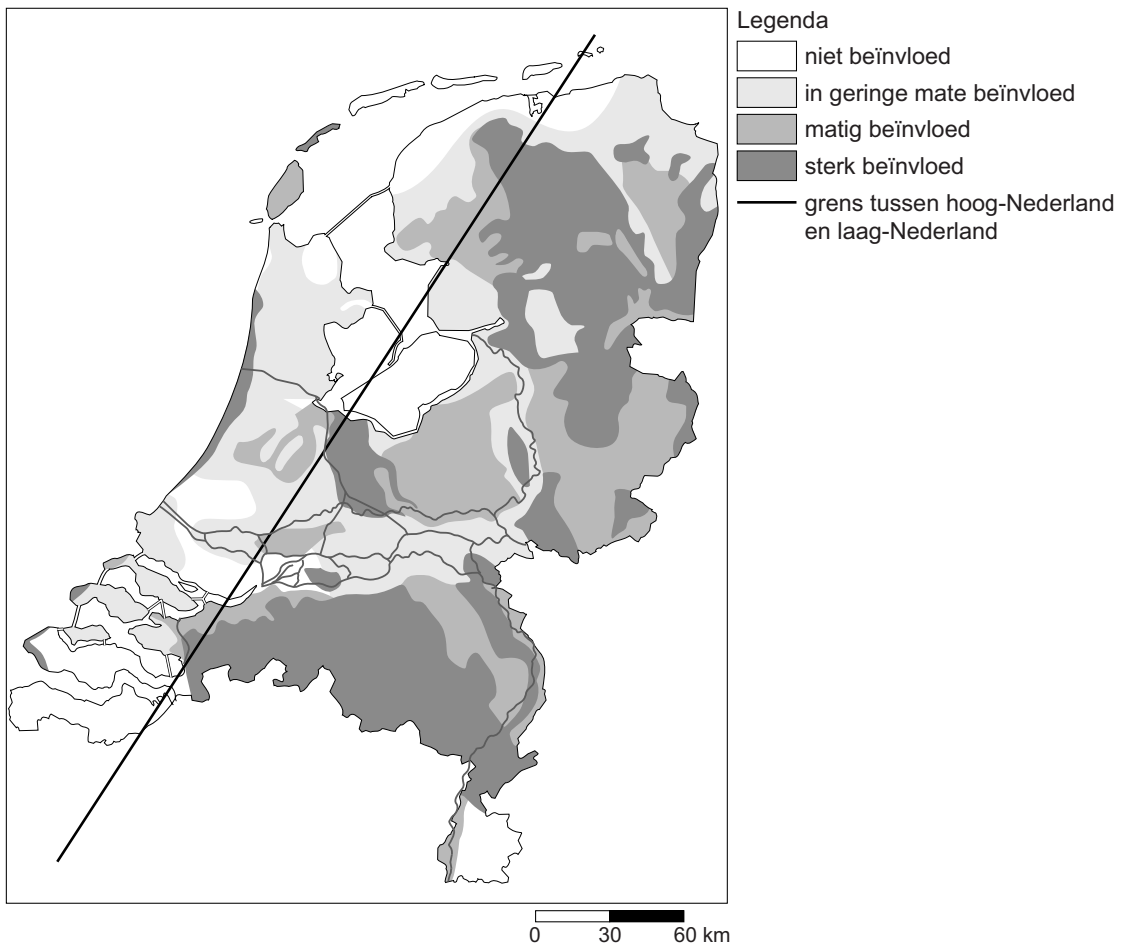

- 1p **16** In bron 15 staan de landstreken de Alblasserwaard en de Betuwe aangegeven. Achter welke letter staan de juiste gegevens over de Alblasserwaard en de Betuwe?

	de Alblasserwaard	de Betuwe
A	– ligt boven NAP – ligt stroomopwaarts van de Betuwe	– ligt onder NAP – ligt stroomafwaarts van de Alblasserwaard
B	– ligt boven NAP – ligt stroomafwaarts van de Betuwe	– ligt onder NAP – ligt stroomopwaarts van de Alblasserwaard
C	– ligt onder NAP – ligt stroomopwaarts van de Betuwe	– ligt boven NAP – ligt stroomafwaarts van de Alblasserwaard
D	– ligt onder NAP – ligt stroomafwaarts van de Betuwe	– ligt boven NAP – ligt stroomopwaarts van de Alblasserwaard

- 1p **17** Om het rivierengebied veilig te houden zijn dijken aangelegd. In de tijd vóór de bedijking van de rivieren werden ook al veiligheidsmaatregelen getroffen.
→ Welke maatregel uit die tijd is op de kaart van bron 15 af te lezen?

- 1p **18** Oeverwallen worden vaak gebruikt voor bewoning. Waar komen oeverwallen voor?
A in de droogmakerijen
B in het duingebied
C in het rivierengebied
D in het zeeleigebied

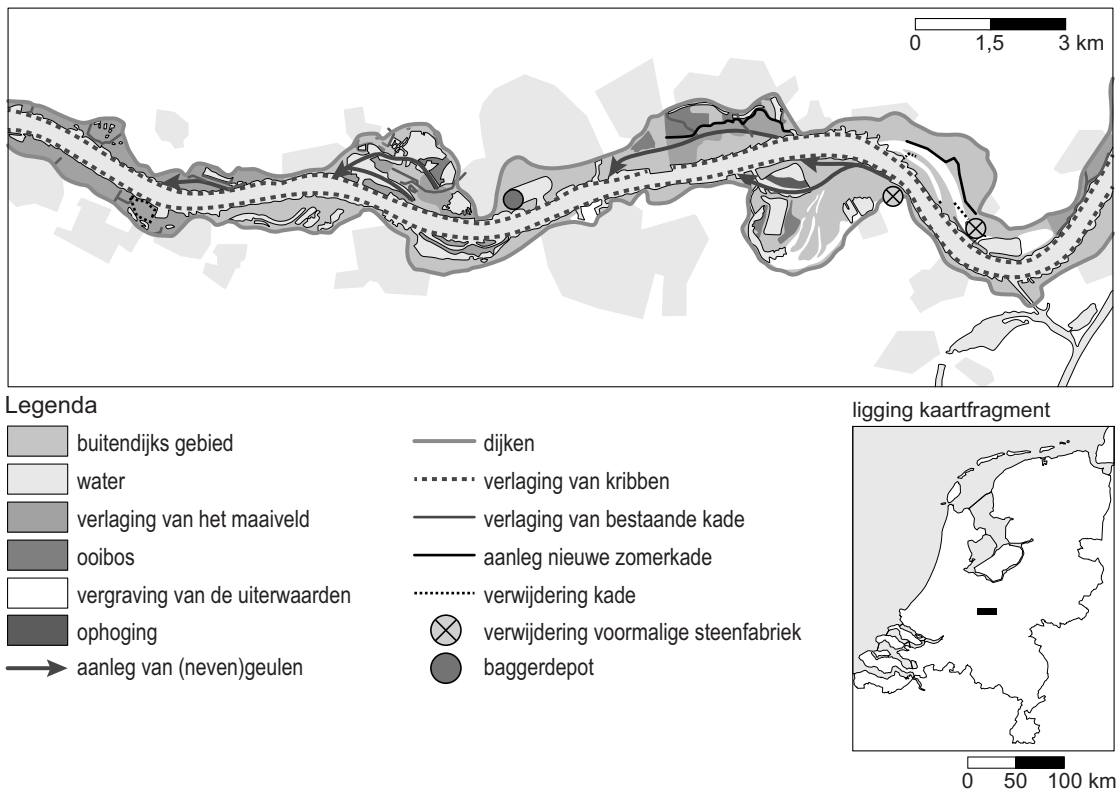
bron 16**Invloed van de waterstand op natuurgebieden**

- 1p 19 Bekijk bron 16.
Oost-Nederland heeft in een gemiddelde zomer last van een ... **P** Dit leidt tot ... **Q** ... van natuurgebieden.
Achter welke letter staan de juiste woorden ingevuld bij P en Q?

	P	Q
A	hoge grondwaterstand	vernatting
B	hoge stand van het oppervlaktewater	verzuring
C	lage grondwaterstand	verdroging
D	lage stand van het oppervlaktewater	verziltting

bron 17

De Waal tussen Varik en Brakel: mogelijke maatregelen

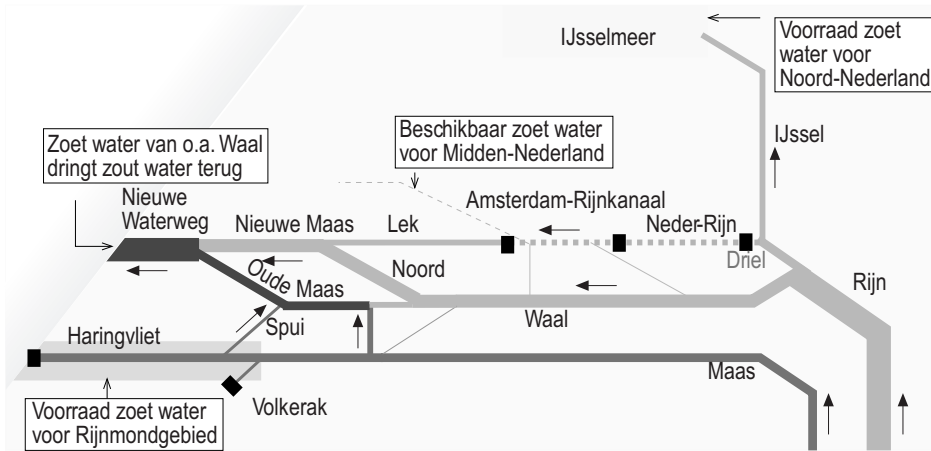

- 2p 20 In de legenda van bron 17 staan maatregelen om de rivier meer ruimte te geven. Daan, Emma en Bram doen ieder een bewering over ingrepen in het rivierengebied. Daan beweert dat het verlagen van de uiterwaarden **niet** meer ruimte biedt voor de rivier. Emma beweert dat de rivier meer ruimte krijgt doordat winterdijken verder van de rivier aangelegd worden. Bram beweert dat het verlagen van de kribben **geen** invloed heeft op de stroomsnelheid van de rivier.
→ Neem de namen Daan, Emma en Bram over op het antwoordblad en geef bij elke bewering aan of deze juist is of onjuist.
- 1p 21 Een groot deel van West-Nederland bestaat uit polders.
→ Noem de oorzaak waardoor polders in West-Nederland niet natuurlijk kunnen afwateren.

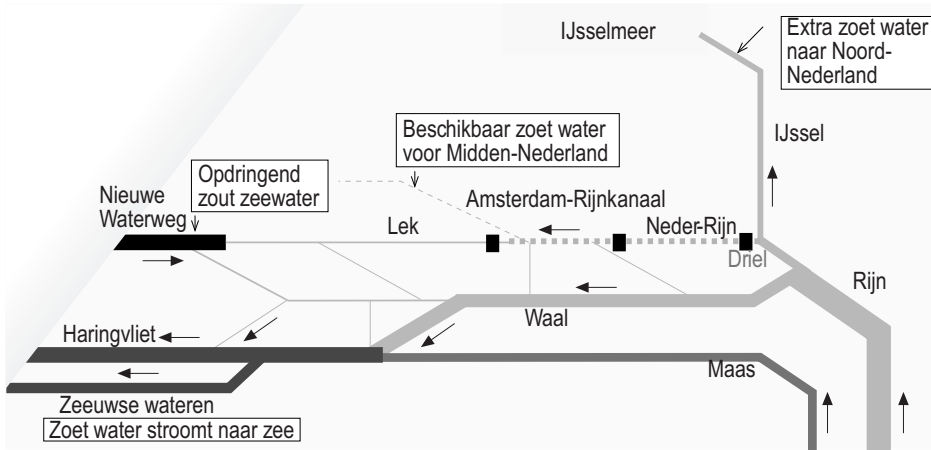
bron 18

Samenhang Rijnkanalisatie, Maaskanalitie en de (Zuiderzee- en) Deltawerken

kaart 1: gevolgen van de Rijnkanalisatie zonder de effecten van de Deltawerken

kaart 2: waterverdeling na Rijnkanalisatie en uitvoering Deltawerken

- Water afkomstig uit de Rijn
 - Water afkomstig uit de Maas
 - Water afkomstig uit Maas en Rijn
 - Opdringend (zout) zeewater
 - Opgestuwd water door Rijnkanalisatie
 - Stuw of dam, voorzien van sluisen
 - ← Stromingsrichting van het water
- De verschillen in breedte van de waterbanen geven de verhouding weer tussen de hoeveelheden waterafvoer van de verschillende rivieren.

2p 22 Zie bron 18.

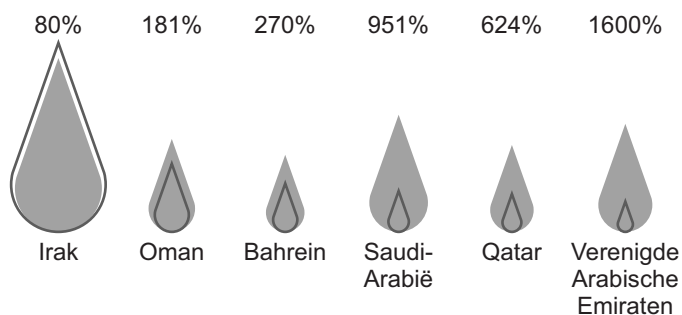
→ Noem voor Noord- en Midden-Nederland twee voordelen van de extra hoeveelheid water die via de IJssel wordt afgevoerd.

- 2p **23** Het watergebruik in Beijing en omgeving is de laatste jaren toegenomen.
→ Geef hiervan twee oorzaken.
- 1p **24** In de monding van de rivieren in China is vaak sprake van een watertekort. Er vindt ook vaak verzilting plaats.
→ Noem, naast het watertekort en de verzilting in de monding van de rivieren, nog een probleem dat zich daar voordoet in de rivieren.
- 1p **25** Het Grote Kanaal in China en het Suezkanaal in Egypte zijn zeer belangrijke waterwegen.
Welke bewering over deze waterwegen is juist?
A Het Grote Kanaal is aangelegd voor de productie van drinkwater.
B Het Grote Kanaal is bestemd voor internationaal scheepvaartverkeer.
C Het Suezkanaal is aangelegd voor de productie van drinkwater.
D Het Suezkanaal is voornamelijk bestemd voor internationaal scheepvaartverkeer.

bron 19

Watergebruik en beschikbare watervoorraden in landen in het Midden-Oosten

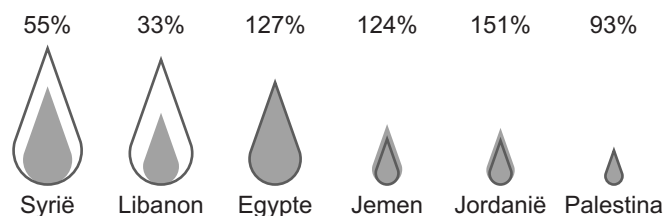
Zes olie-exporterende landen in het Midden-Oosten

Legenda

- xx% — percentage watergebruik van alle waterbronnen
- — beschikbare watervoorraden per persoon per dag
- — totale watergebruik per persoon per dag

Zes landen in het Midden-Oosten die geen olie exporteren

Legenda

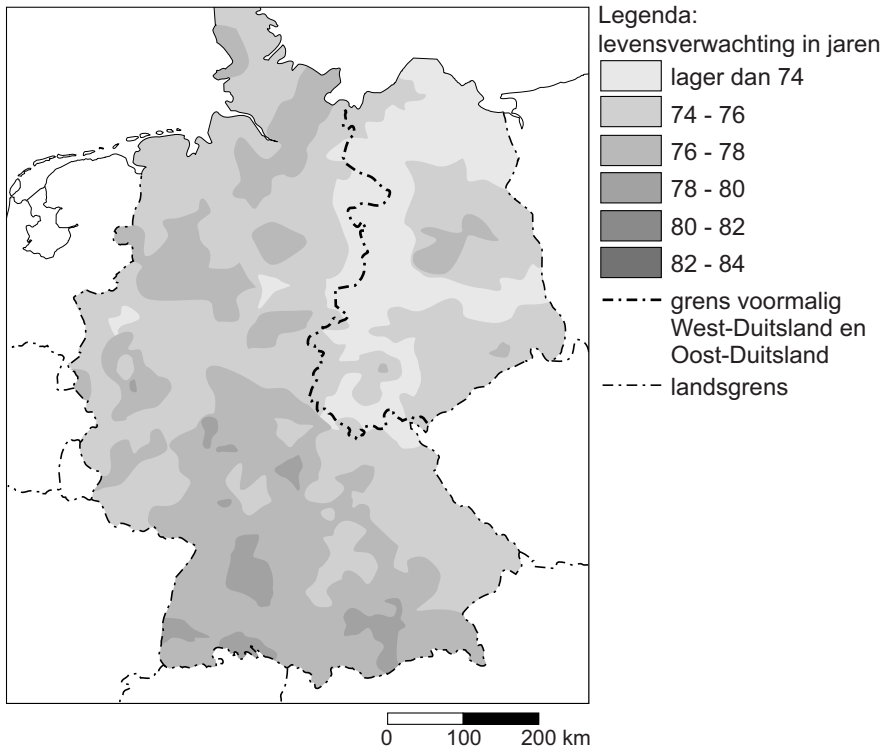
- xx% — percentage watergebruik van alle waterbronnen
- — beschikbare watervoorraden per persoon per dag
- — totale watergebruik per persoon per dag

- 1p **26** Welke bewering over bron 19 is juist?
- A** De beschikbare watervoorraden per persoon zijn in alle olie-exporterende landen groter dan die van de landen in het Midden-Oosten die geen olie exporteren.
 - B** Het percentage watergebruik in de olie-exporterende landen is bijna altijd hoger dan die in de landen in het Midden-Oosten die geen olie exporteren.
 - C** In de meeste landen in het Midden-Oosten is het totale watergebruik per persoon lager dan de beschikbare watervoorraden.
- 2p **27** Zie bron 19.
Landen in het Midden-Oosten gebruiken onder andere rivierwater om drinkwater van te maken.
→ Noem nog twee manieren waarop deze landen hun waterprobleem oplossen.
- 2p **28** Delen van China hebben te maken met waterschaarste.
→ Noem twee maatregelen die in de landbouw in de droge delen van China genomen kunnen worden om duurzamer met water om te gaan.

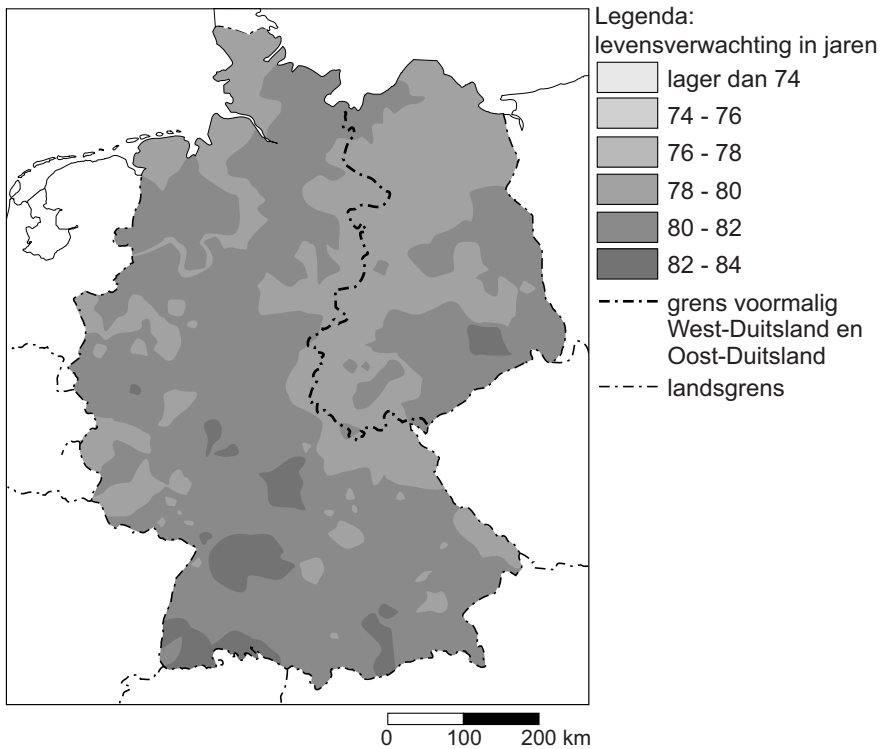
bron 20

Levensverwachting van pasgeborenen in Duitsland, 2012

kaart 1

kaart 2

- 1p 29 Tijdens de aardrijkskundeles krijgen Esra en Hero een discussie over bron 20. Ze zien dat er verschillen in levensverwachting zijn binnen Duitsland. Ze zien ook dat bij de kaarten niet is aangegeven welke kaart de levensverwachting van jongens en welke kaart de levensverwachting van meisjes weergeeft.

Esra zegt: “Kaart 1 gaat over de levensverwachting van jongens in Duitsland.”

Hero zegt: “De levensverwachting is in héél voormalig Oost-Duitsland lager dan in voormalig West-Duitsland.”

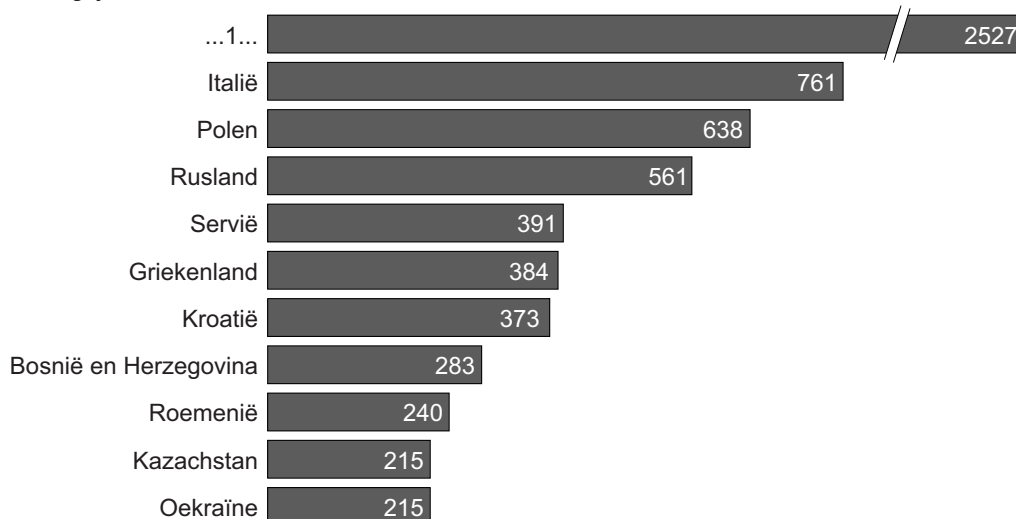
Wat is juist?

- A Alleen de uitspraak van Esra is juist.
- B Alleen de uitspraak van Hero is juist.
- C Beide uitspraken zijn juist.
- D Beide uitspraken zijn onjuist.

bron 21

Aantal migranten (x1000) in Duitsland, 2007

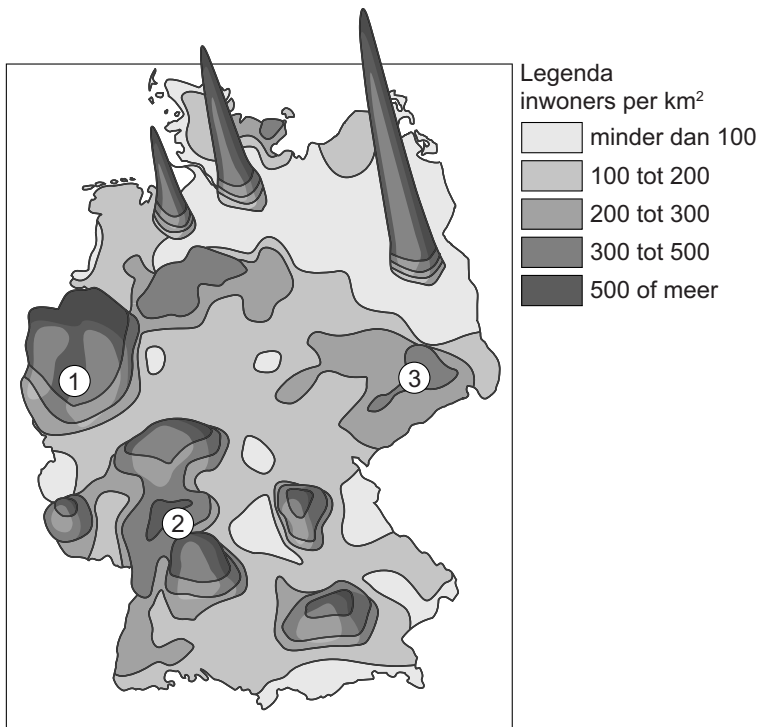
Belangrijkste landen van herkomst

- 1p 30 Bron 21 laat het aantal migranten in Duitsland in 2007 zien. Welk land moet worden ingevuld bij cijfer 1?
- A Frankrijk
 - B Marokko
 - C Nederland
 - D Turkije
- 1p 31 De lijst van belangrijkste herkomstlanden van migranten ziet er voor Nederland anders uit dan die van Duitsland in bron 21. Nederland heeft ook migrantengroepen uit bepaalde landen die zich niet of nauwelijks in Duitsland hebben gevestigd.
→ Geef hiervan de oorzaak.

bron 22

Ruimtelijk model van de bevolkingsdichtheid van Duitsland, 1997

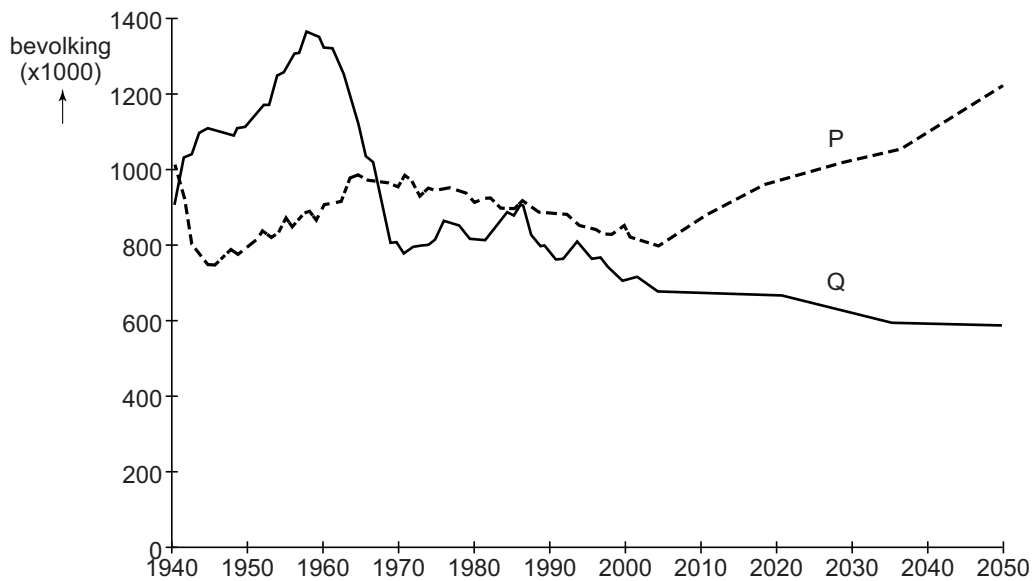

- 1p 32 Bron 22 laat een ruimtelijk model van de bevolkingsdichtheid in Duitsland zien. In het model zijn cijfers geplaatst bij steden die in dichtbevolkte delen van Duitsland liggen. Achter welke letter staan de juiste cijfers bij de steden?

	Düsseldorf, Essen	Frankfurt, Stuttgart	Leipzig, Dresden
A	1	2	3
B	1	3	2
C	2	1	3
D	2	3	1
E	3	1	2
F	3	2	1

bron 23

Geboorte en sterfte in Duitsland van 1940 – 2050

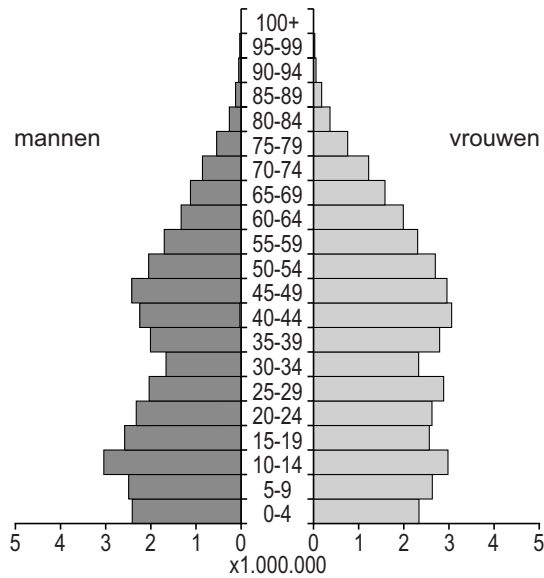
- 1p 33 Bron 23 laat het verloop van geboorte en sterfte zien in Duitsland tussen 1940 en 2050.
Achter welke letter staat juist weergegeven welke lijn de geboorte weergeeft en in welk jaar Duitsland een sterfteoverschot heeft?

	geboorte	sterfteoverschot
A	P	in 1960
B	P	in 2010
C	Q	in 1960
D	Q	in 2010

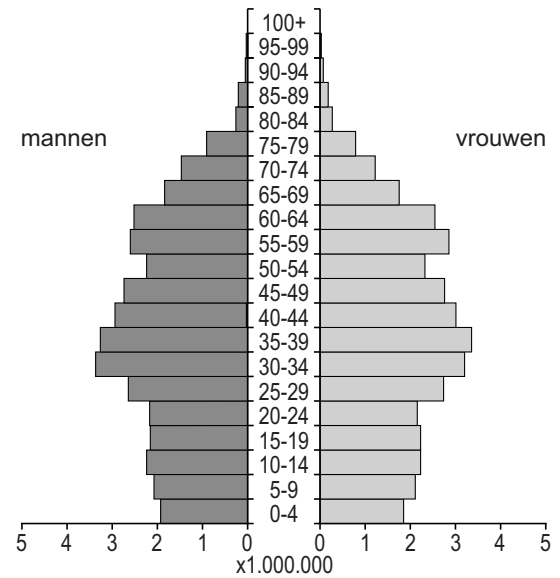
bron 24

Vier bevolkingsdiagrammen van Duitsland

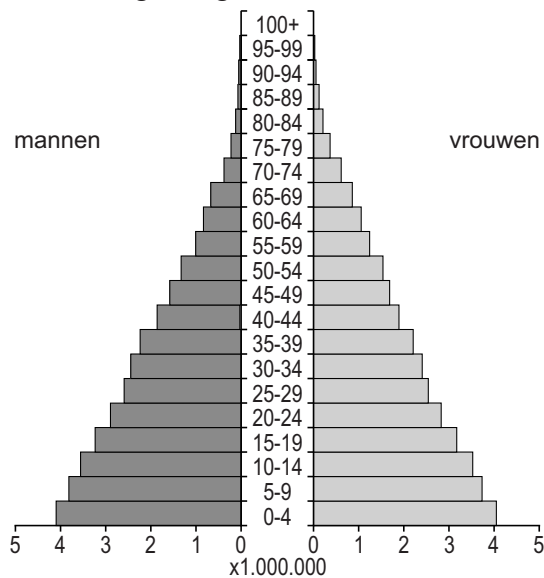
bevolkingsdiagram 1

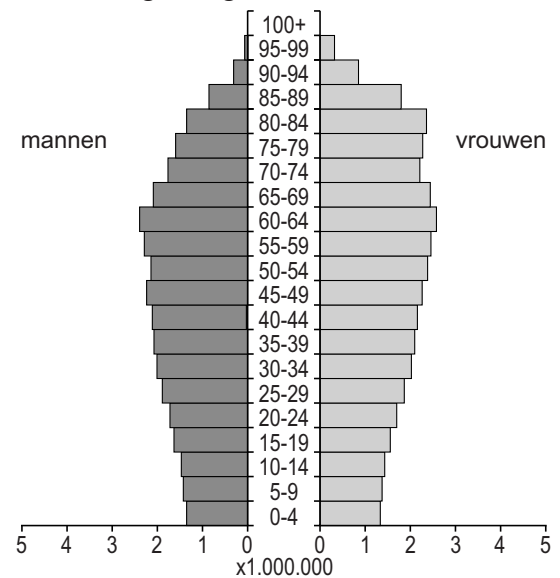
bevolkingsdiagram 2

bevolkingsdiagram 3

bevolkingsdiagram 4

1p 34 In bron 24 staan, in willekeurige volgorde, de bevolkingsdiagrammen van Duitsland in 1910, 1950, 2000 en 2050.

Welk bevolkingsdiagram is van het jaar 2000?

- A bevolkingsdiagram 1
- B bevolkingsdiagram 2
- C bevolkingsdiagram 3
- D bevolkingsdiagram 4

bron 25
Illustratie

- 1p 35 Welk begrip past het **best** bij bron 25?
- A geboorteoverschot
 - B integratie
 - C levensverwachting
 - D vergrijzing

bron 26
Tekst

In het Ruhrgebied in Duitsland stonden veel overbodig geworden gebouwen op de lijst om gesloopt te worden. Een deel bleef behouden door ze aan te wijzen als industrieel erfgoed. Voor deze waardevolle gebouwen zijn nieuwe functies gezocht. Zo is een voormalige machinehal omgebouwd tot concertzaal, een afvalberg voor steenkool is nu een helling in een skihal, een voormalige lift van een steenkoolmijn is nu een interactieve ontdekkingsruimte, een gashouder is omgebouwd tot een duikbassin en een andere gashouder tot tentoonstellingshal.

- 1p 36 Lees bron 26.
→ Geef een voordeel van herinrichting voor de leefbaarheid in dit gebied.

bron 27
Herinrichting Gelsenkirchen

- 1p 37 In bron 27 zie je dat het schakelhuis van een energiecentrale een bedrijfsverzamelgebouw voor creatieve diensten is geworden. Welk begrip past bij bron 27?
- A functieverandering
 - B restaureren
 - C segregatie
 - D verpauperen

bron 28

VINEX-wijken

Aan de rand van grote steden ontstaan grote moderne nieuwbouwwijken. Die worden ook wel VINEX-wijken genoemd.

Om de bewoners van de VINEX-wijken toch het voordeel van de grote stad te bieden, is het openbaar vervoer daar vaak goed geregeld.

- 1p 38 Lees bron 28.
VINEX-wijken worden ook wel slaapwijken genoemd. Natuurlijk slapen mensen waar ze wonen.
→ Maar waarom worden deze wijken ook wel slaapwijken genoemd?

bron 29

Tekst

In het ...1... (oosten / westen) van China is de absolute bevolkingsgroei het hoogst. Deze bevolkingsgroei wordt vooral veroorzaakt door ...2... (natuurlijke bevolkingsgroei / migratie).

- 1p 39 In de tekst van bron 29 staan steeds twee keuzemogelijkheden.
→ Neem de cijfers 1 en 2 uit de tekst over op het antwoordblad en zet de juiste keuze erachter.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- 1p 40 In China is van iedere inwoner vastgelegd of hij een stadsbewoner is of een plattelandsbewoner. In dit document, dat het best te vergelijken is met een binnenlands paspoort, is vastgelegd uit welke plaats iemand afkomstig is en welke sociale rechten daaraan ontleend kunnen worden.
→ Noem de naam van het systeem waarin is vastgelegd dat plattelandsbewoners geen gebruik mogen maken van de voorzieningen in de stad.

bron 30

Tekst

De verstedelijking van Shanghai is niet zonder problemen verlopen. Elk jaar zoeken vijftien miljoen plattelandsbewoners hun geluk in de steden. Gemiddeld trekken er 300.000 per jaar naar Shanghai, al 30 jaar lang. De overheden hebben het proces niet volledig in de hand kunnen houden. Door de toestroom van deze miljoenen economische migranten is Shanghai een overbevolkte stad geworden: sommige centrale stadswijken hebben een bevolkingsdichtheid van 50.000 inwoners per km², dus ruim tien keer zoveel als Amsterdam.

- 1p 41 Welk begrip past het best bij bron 30?
- A hutongs
 - B remigratie
 - C suburbanisatie
 - D urbanisatie
- 2p 42 De razendsnelle groei van Shanghai en andere Chinese steden is volgens bron 30 niet zonder problemen verlopen.
→ Geef twee problemen waarmee deze overbevolkte Chinese steden te maken hebben.
- 2p 43 In bron 30 wordt gesproken over miljoenen migranten die naar de steden zijn getrokken.
→ Geef twee aantrekkingsfactoren van deze steden die deze migratiestroom veroorzaken.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.